

**NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
STANJE I PERSPEKTIVE TEMATSKIH PRETRAŽIVANJA
ZA KORISNIKE**

**NATIONAL AND UNIVERSITY LIBRARY
CURRENT STATE AND FUTURE PERSPECTIVES
OF SUBJECT SEARCHES FOR USERS**

Mira Bačić

Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb
mbacic@nsk.hr

Zagorka Majstorović

Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb
zmajstorovic@nsk.hr

Sažetak

U okruženju globalne informacijske infrastrukture istraživanja korisnika imaju i dodatnu dimenziju: utvrditi i poticati korištenje elektroničkih izvora koji olakšavaju pronalaženje informacija za znanstveno-istraživački rad. Stoga je cilj istraživanja bio obraditi tematska pretraživanja obavljena za korisnike Nacionalne i sveučilišne knjižnice u razdoblju 2002.–2003., te utvrditi njihovo stanje i perspektivu. Obradeno je 1.000 zahtjeva za tematskim pretraživanjem iz područja ekonomskih, tehničkih, tehnoloških i informacijskih znanosti. Ustanovljeno je najviše zahtjeva za tematskim pretraživanjem za diplomske i seminarske radove, te dobila njihova struktura prema užim stručnim područjima što je podloga za razvoj zbirke. Iskazana je i učestalost korištenja baza podataka s cjelovitim člancima.

Zaključeno je da globalno informacijsko društvo zahtijeva kontinuirano usavršavanje knjižničara-specijalista i edukaciju korisnika za samostalno pretraživanje što potvrđuju i rezultati provedenog istraživanja.

Ključne riječi: korisnici Nacionalne i sveučilišne knjižnice, tematska pretraživanja

Summary

In view of global information infrastructure the surveys of users have an additional dimension: to establish and stimulate the use of electronic sources that facilitate the finding of information for science and research work. Therefore, the goal of this work was to analyze subject searches that have been conducted for the users of the National and University Library in the period 2002-2003 and to determine the current state and future perspectives of subject searches. Some 1000 subject searches in the fields of economy, mechanics, technology and information sciences have been analyzed. It was determined that most of the subject searches have been conducted for the purpose of writing graduate theses and workshop papers. Structural pattern of subject searches was thus constructed according to sub-special areas that formed the base for the collection development. Frequency of the use of databases with full-text articles was also indicated.

Global information society demands the continuing specialization of library professionals, and education of users that would enable them to conduct individual subject searches. This has been confirmed by the results of this research paper.

Keywords: users of National and University Library, subject search

1 Uvod

Za utvrđivanje mjesta i uloge knjižnice u društvu važno je provoditi redovita istraživanja korisnika i korištenja knjižničnih službi. U okruženju globalne informacijske infrastrukture istraživanja korisnika dobivaju i dodatnu dimenziju, a to je utvrđivanje i poticanje korištenja elektroničkih izvora koji olakšavaju korisnikov znanstveno-istraživački rad, kao i edukaciju korisnika.¹

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u okviru korisničkih službi knjižničari-specijalisti² za određeno znanstveno područje rješavaju tematska pretraživanja za korisnike. Uglavnom su to studenti dodiplomskih i poslijediplomskih studija, te znanstvenici-istraživači na projektima.

U ovom će se radu opisati istraživanje tematskih pretraživanja iz ekonomskih te tehničkih, tehnoloških i informacijskih znanosti koje je provedeno s ciljem utvrđivanja njihova stanja i perspektive u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.

2 Metodologija

Zahtjev za tematskim pretraživanjem korisnik definira popunjavajući obrazac koji sadrži, osim općih podataka o samom korisniku i ustanovi iz koje dolazi, temu pretraživanja kao i svrhu zahtjeva.³ U razgovoru s korisnikom knjižničar-specijalist određuje strategiju pretraživanja i izvore koje će koristiti (korišteni izvori bilježe se na obrascu nakon obavljenog tematskog pretraživanja).

Za ovo istraživanje odabrano je 1.000 obrazaca za tematska pretraživanja obavljena u razdoblju 2002.–2003. godine: 500 iz područja ekonomskih znanosti i 500 iz područja tehničkih, tehnoloških i informacijskih znanosti. Dobiveni podaci

¹ Petrak, Jelka. Izobrazba studenata za djelotvorne korisnike informacija : iskustva Središnje medicinske knjižnice Medicinskog fakulteta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 41, 1-4(1998), 16.

² Knjižničar-specijalist, odnosno specijalizirani informacijski stručnjak daje informacije koje se temelje na pretraživanju bibliografskih baza podataka, kao i baza podataka s cjelovitim tekstovima kombinirajući ih sa specijalističkim znanjem, odnosno poznavanjem najnovijih dostignuća u određenoj znanstvenoj disciplini. Vidjeti opširnije u: Sečić, Dora. Informacijska služba u knjižnici. Rijeka : Benja, 1995. Str. 38.; Dakle, knjižničar-specijalist mora pratiti stalne promjene u knjižničnoj znanosti i svojem specijalističkom području, kontinuirano usvajati novosti i promjene u sve većoj ponudi elektroničkih izvora. Vidjeti: Sapač, Irena. Univerzitetna knjižnica kot dinamični sistem. // Knjižnica 46, 4(2002), 139-140.

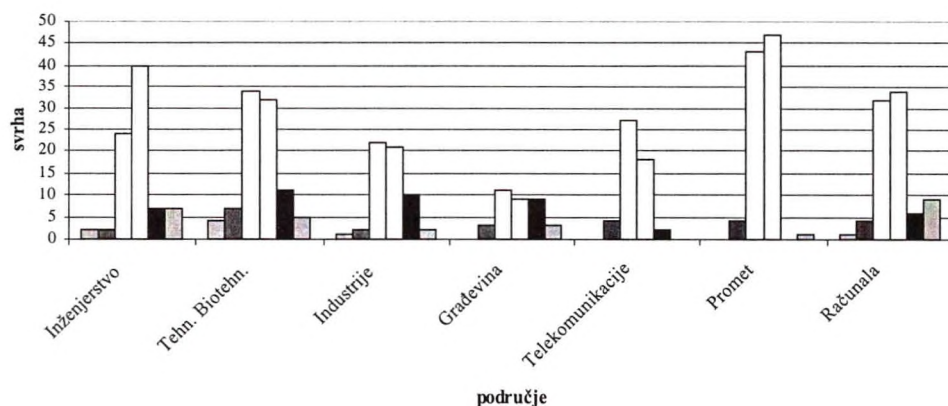
³ Doktorski, magistarski, diplomski i seminarski rad, projekti i ostalo.

stavljani su u odnose: fakultet korisnika/svrha rada; stručno područje/svrha rada, korišteni elektronički izvori/svrha rada.

3 Rezultati

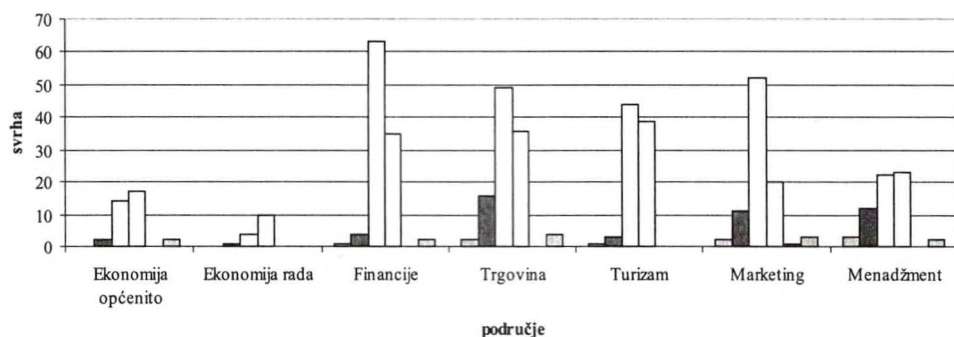
3.1 Tematska pretraživanja: fakultet/svrha rada; uža tematska područja/svrha rada

Od 500 tematskih pretraživanja iz tehničkih, tehnoloških i informacijskih znanosti najviše ih je s Fakulteta prometnih znanosti u Zagrebu (171), Tehničkog veleučilišta u Zagrebu (48) i Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta u Zagrebu (44), a prema svrsi rada najviše ih je za diplomske i seminarske radove (Grafikon 1). Najčešća uža stručna područja pretraživanja su iz: prometa i prometnih sredstava, inženjerstva – tehnike, računala, računalnih mreža i robotike.

Grafikon 1. Tematska pretraživanja iz područja tehničkih, tehnoloških i informacijskih znanosti i prema svrsi rada

Od 500 tematskih pretraživanja iz ekonomskih znanosti najviše je korisnika s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu (365), a prema svrsi rada najviše ih je za diplomske i seminarske radove. Najčešća uža stručna područja pretraživanja su iz: financija, marketinga, trgovine (međunarodnih ekonomskih odnosa, svjetske ekonomije), turizma, menadžmenta (Grafikon 2).

Grafikon 2. Tematska pretraživanja iz područja ekonomskih znanosti prema užim tematskim područjima i svrsi rada

3.2 Tematska pretraživanja: korištenje elektroničkih izvora/svrha rada

U Tablici 1 prikazani su rezultati tematskih pretraživanja iz ekonomskih znanosti. Za 500 zahtjeva napravljeno je 1.215 tematskih pretraživanja od čega je 500 u OPAC-u,⁴ 255 u Business Source Premieru,⁵ 169 u ProQuestu,⁶ 86 u EMERALD-u⁷ i ostalim izvorima. Prema svrsi rada najviše je tematskih pretraživanja za diplomske (593), seminarske (376) i magistarske radove (183). Prosječno su napravljena 2,43 pretraživanja po jednom zahtjevu.

Baze podataka	Dokt. r.	Mag. r.	Dipl. r.	Sem. r.	Projekti	Ostalo	Ukupno
OPAC NSK	9	49	248	180	1	13	500
Business Source Premier	4	32	125	89	0	5	255
EMERALD	6	18	38	21	0	3	86
Internet	0	3	42	33	0	1	79
Kluwer	1	7	7	2	0	0	17
ScienceDirect	4	25	35	14	0	0	78
Proquest – I	9	33	88	36	0	3	169
ABI/INFORM Global	3	9	4	1	0	0	17
Springer Link	1	7	6	0	0	0	14
Wiley InterScience	1	7	6	0	0	0	14
Ukupno	37	183	593	376	1	25	1215

Tablica 1. Tematska pretraživanja iz područja ekonomskih znanosti prema svrsi rada i bazama podataka

⁴ Katalog Nacionalne i sveučilišne knjižnice. <http://www.nsk.hr/opac-crolist/crolist.html>

⁵ Business Source Premier, EBSCO Publishing. <http://search.epnet.com>

⁶ ProQuest: ABI/INFORM. <http://proquest.umi.com/login>

⁷ EMERALD. <http://www.emeraldinsight.com>

U Tablici 2 prikazani su rezultati tematskih pretraživanja iz tehničkih, tehnoloških i informacijskih znanosti. Za 500 zahtjeva napravljeno je 1.298 tematskih pretraživanja, od čega je 500 u OPAC-u, 310 u OVID-u,⁸ 194 u ScienceDirectu,⁹ 81 u Springer Linku,¹⁰ 42 u Kluweru¹¹ i 42 u ProQuestu. Prema svrsi rada najviše ih je za diplomske (594) i seminarske radove (439). Prosječno su napravljena 2,6 pretraživanja po jednom zahtjevu.

<i>Baze podataka</i>	<i>Dokt. r.</i>	<i>Mag. r.</i>	<i>Dipl. r.</i>	<i>Sem. r.</i>	<i>Projekti</i>	<i>Ostalo</i>	<i>Ukupno</i>
OPAC NSK	8	26	193	201	45	27	500
Internet	0	8	70	46	8	7	139
OVID	8	28	152	96	19	7	310
Kluwer	2	3	16	11	6	4	42
ScienceDirect	5	13	104	54	13	5	194
Proquest –							
ABI/INFORM Global	1	3	17	7	4	0	32
Springer Link	2	3	42	24	6	4	81
Ukupno	26	84	594	439	101	54	1298

Tablica 2. Tematska pretraživanja iz tehničkih, tehnoloških i informacijskih znanosti prema svrsi rada i bazama podataka

4 Zaključak

Od 1.000 obrađenih zahtjeva iz područja ekonomskih, tehničkih, tehnoloških i informacijskih znanosti najviše ih je za diplomske i seminarske radove. Dobivena struktura prema užim stručnim područjima trebala bi poslužiti za razvoj zbirki. Isto tako, iskazana učestalost korištenja baza podataka s cjelovitim člancima (prosječno 2,43 baze po temi iz područja ekonomije, odnosno 2,6 baza po temi za tehničke, tehnološke i informacijske znanosti) može poslužiti kao pokazatelj¹² korištenosti kupljenih baza podataka i kao smjernica za njihovu nabavu.

Dobiveni podaci trebaju se koristiti i za bolju organizaciju rada s korisnicima. Naime, rezultati istraživanja ukazuju na veliku potrebu korisnika za tematskim pretraživanjima, a knjižničar-specijalist može riješiti samo ograničen broj zahtjeva. Stoga je, u skladu s jednom od bitnih zadaća knjižnice, neophodno osposobljavanje korisnika za samostalan pristup informacijskim izvorima, kao i za pronalaženje potrebnih informacija u tim izvorima.¹³ Do sada su knjižničari-specijalisti

⁸ OVID: Current Contents i Medline.

⁹ ScienceDirect. <http://www.sciencedirect.com>

¹⁰ Springer Link. <http://springerlink.metapress.com>

¹¹ Kluwer Journals. <http://gateway.ut.ovid.com/gw1/ovidweb.cgi>

¹² Ukupni pokazatelji korištenosti baza podataka mogu se dobiti od izdavača pojedine baze.

¹³ Petrak, Jelka. Obrazovanje studentske korisničke populacije u visokoškolskim medicinskim bibliotekama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33, 1-4(1990), 124.

pojedinačno (tijekom razgovora i samog pretraživanja) poučavali korisnika o raspoloživim online izvorima iz određenog područja. Iskustvo je pokazalo da to nije dovoljno za njihov samostalan rad. Zato je potrebno organizirano osposobljavanje korisnika za pronalaženje informacija, posebno u novim elektroničkim izvorima, i to u suradnji s fakultetskim i sveučilišnim knjižnicama. Pri tome treba voditi računa o razini informacijske pismenosti korisnika.¹⁴

Naposljetku, globalno informacijsko društvo gotovo da je postalo nov način zajedničkog rada i života¹⁵ pa knjižničar-specijalist mora biti spreman na kontinuirano usavršavanje radi stalnih promjena u novome tehnološkom okruženju i sve raznovrsnijih korisničkih potreba.

LITERATURA

Lasić-Lazić, Jadranka. Uloga i razvoj sadržajne obrade u kurikulumu knjižničarstva i informacijske znanosti Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 44, 1-4(2001), 199-196.

Novljan, Silva. Informacijska pismenost. // Knjižnica 46, 4(2002), 7-24.

Petrak, Jelka. Izobrazba studenata za djelotvorne korisnike informacija : iskustva Središnje medicinske knjižnice Medicinskog fakulteta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 41, 1-4(1998), 15-20.

Petrak, Jelka. Obrazovanje studentske korisničke populacije u visokoškolskim medicinskim bibliotekama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33, 1-4(1990), 124-126.

Sapač, Irena. Univerzitetna knjižnica kot dinamični sistem. // Knjižnica 46, 4(2002), 125-148.

Sečić, Dora. Informacijska služba u knjižnici. Rijeka : Benja, 1995.

¹⁴ Novljan, Silva. Informacijska pismenost. // Knjižnica 46, 4(2002), 20.

¹⁵ Lasić-Lazić, Jadranka. Uloga i razvoj sadržajne obrade u kurikulumu knjižničarstva i informacijske znanosti Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 44, 1-4(2001), 194.